

El sintagma *ns' 'ynym* en la tradición aramea

L. Díez Merino - Barcelona

[The expression *ns' 'ynym* is commonly used in the Semitic languages (Accadian, Ugaritic), but in some of them (Phoenician, Canaanite) it has not yet been discovered, maybe because of the lack of texts. It is still possible to find the expression in Greek and Latin, probably as a loan from the Semitic languages. But where we do find it very often is in Hebrew and in Aramaic; its occurrence is normal in the old period of the Hebrew language, but almost disappears in the last periods of the language. In Aramaic we find four verbs that can translate the Hebrew *ns' 'ynym*: *nfl* (N), *tlh-tl'* (SamTg), *sbl* (NM, SamTg), *zqp* (TO,TJI); all these verbs are in the Tg to the Pentateuch, but in the Prophets and in the Hagiographa only *zqp* is found.]

1. Un sintagma usual en las lenguas semíticas

1.1. Acadio

En acadio se emplea con frecuencia la expresión *našū in-1*, que tiene dos acepciones fundamentales: a) mirar intencionadamente, buscar algo; b) desear, ambicionar. En cada una de las acepciones existen después matices. En el primer grupo podemos encontrar diversos ejemplos: *ēnika la ta-na-ši-ma la tuḥallaqanni* ("no busques arruinarme", lit. "Tu ojo no pongas para arruinarme")²; en el Código de Hammurabi³ se recuerda el caso de un individuo que quiere extinguir un fuego: *ana numât bêl bitim inšū iš-ši-ma numât bêl bitim ilteqe(!)* ("si ha puesto su ojo en los muebles del propietario y se lleva los muebles del propietario de la casa"). Un texto específico que ilumina las tradiciones hebrea y aramea es: *iš-šima inišu ūamar awilam* ("miró y vió al hombre"), en el Poema de Gilgameš⁴. En el segundo grupo también se repiten los ejemplos: *ana mimmušu*

1. *ēnu*, *inum*, *enum*; también la conjunción "cuando, siempre que"; cf. *The Assyrian Dictionary of the Oriental Institute of the University of Chicago* (= CAD). Chicago-Glückstadt, 1960, vol. 7, p. 152. Nosotros nos fijamos exclusivamente en su significado de "ojo", *ibid.* pp. 153-158.

2. A.T. Clay, *Babylonian Inscriptions in the Collection of J.B. Nies IV*. New Haven 1927, 96: 8; esto en babilonio antiguo: cf. CAD, vol. 11, p. 104.

3. Código de Hammurabi, § 25, lín. 59; cf. CAD, vol. 11, p. 104.

4. Poema de Gilgameš, Tab. II, Col. IV, lín. 10; CAD, vol. 11, p. 104.

inka la ta-ta[a-aš]-ši (“no ambiciones ninguna cosa que le pertenece”)⁵; *ana dunqi ša PN ina it-ta-ši rubūtu Ištar* (“la señora Ištar miró con deseo la belleza de Gilgameš”)⁶; *ša ana alti tappišu iš-šu-[ú] [inišu]* (“el que deseó la mujer de su amigo”)⁷.

1. 2. Ugarítico

En esta lengua se conoce bien la raíz *nš*⁸ con el sentido general de “alzar, levantar”: *ša.gr.cl.ydm*⁹; *tšu.ilm.raštkm.lzr*¹⁰. Y encontramos la misma expresión que en hebreo y arameo, siendo un verbo PⁿN que asimila la primera consonante¹¹. Existen muchos textos que corresponden a la expresión hebrea y aramea *nš' cynym*:

*wyšu.cnh.aliyn.bcl.wyšu.cnh.wyēn*¹²;
*wišu.cnh.btlt.cnt.wišu.cnh.wtēn*¹³;
*wišu.cnh.wtēn.wtēn.arḥ.wtr.blkt.*¹⁴;
*wyšu.cnh.wyēn.wyēn.btlt.cnt*¹⁵;
*bnši.cnh.wtphn.*¹⁶;
*bnši.cnh.wyphn.*¹⁷;
*bnši.cnh.wtphn.hlk.bcl.aḷ{t}rt.*¹⁸;
*bnši [cnh.wyph.]*¹⁹;
*bnši.cnh.wyph.yḥd.hrgb.ab.nšrm.*²⁰;
*bnši.cnh.(w)yphn.yḥd.*²¹;
*(bn)ši.cnh.wtphn*²².

Este sintagma ugarítico no había sido preterido por R. E. Whitaker²³ que analiza *bnši.cnh.wy/tphn* (“cuando él/ella levanta sus ojos él/ella ve”) y también *wy/tšu.cnh.wy/tēn* (“cuando él levanta sus ojos ve”), y aduce los siguientes textos bíblicos: Gn 18,2; 24,63; 43,29 (cf. Gn 37, 25) y Gn 24,64. Para Whitaker²⁴ las dos formas en ugarítico son versiones de una única fórmula, y aparecen tanto la una como la otra, sea con inclusión o sin inclusión del nombre sujeto, en la prosa hebrea; este último fenómeno conlleva la pérdida del metro en la fórmula poética.

5. *Textes cunéiformes du Louvre* 17-15: 12; cf. CAD, vol. 11, p. 104.

6. Gilgameš, Tab. VI, lin. 4; cf. CAD, vol. 11, p. 104.

7. W.G. Lambert, *Babylonian Wisdom Literature*. Oxford 1960, 130: 88; Cf. CAD, vol. 11, p. 105.

8. C.H. Gordon, *Ugaritic Textbook*. Roma 1965, Glossary n. 1709.

9. Gordon, *op. cit.*, p. 173 (51, VIII, 5).

10. Gordon, *op. cit.*, p. 197 (137, 29).

11. Gordon, *op. cit.*, p. 84 (9, 44).

12. Estos textos los hemos tomado de R.E. Whitaker, *A Concordance of the Ugaritic Literature*. Cambridge, Mas. 1972, p. 459; y los citamos por C.H. Gordon, *Ugaritic Textbook*. Roma 1965, p. 182 (76, II, 13-14).

13. Gordon, *op. cit.*, p. 182 (76, II, 26-27).

14. Gordon, *op. cit.*, p. 182 (76, II, 27-28).

15. Gordon, *op. cit.*, p. 182 (76, II, 14-15).

16. Gordon, *op. cit.*, p. 245 (1Aqht I, 76).

17. Gordon, *op. cit.*, p. 248 (2 Aqht V, 9).

18. Gordon, *op. cit.*, p. 170 (51, II, 12-13).

19. Gordon, *op. cit.*, p. 246 (1Aqht I, 105).

20. Gordon, *op. cit.*, p. 246 (1Aqht I, 120-121).

21. Gordon, *op. cit.*, p. 246 (1Aqht I, 134-135).

22. Gordon, *op. cit.*, p. 245 (1Aqht I, 28-29).

23. R.E. Whitaker, “Ugaritic Formulae”, en S. Rummel, *Ras Shamra Parallels* (Analecta Orientalia 51). Roma 1981, vol. III, p. 214, n. 3.

24. Whitaker, “Ugaritic Formulae”, p. 215.

1.3. Fenicio

En esta lengua aparece el término *en* significando "ojo, vista", p.e. *(wy)tn lm hn whym len 'lmm wbn 'dm* ("que él les conceda gracia y vida a vista de los dioses y del hombre")²⁵; *len 'lmm wlen em 'rs z* ("a vista de los dioses y a la vista de este pueblo")²⁶; *en 'š* ("a vista del hombre")²⁷. Aparece también el término *ns'* en cuatro acepciones²⁸ y sus significados son: "llevar, levantar, ofrecer, dar; tributo, carga, ofrenda"; el significado más normal es "llevar-transportar" y "ofrecer". Pero el sintagma *ns' en* todavía no se ha constatado en fenicio, al menos en las inscripciones que hasta el momento se han publicado.

1.4. Cananeo

La raíz *ns'* se encuentra con frecuencia con el sentido de "ofrecer, presentar, levantar en alto", como constata repetidamente el glosario cananeo de Donner-Röllig²⁹, o se puede leer en la estela de Moab (lins. 20 y 30), pero en ninguna ocasión hemos podido hallar el sintagma *ns' cynym*, por lo que es posible que no se emplease. Tampoco se aprecia en inscripciones y colecciones de textos hebreos antiguos no bíblicos³⁰.

2. Reflejo en otras lenguas de traducción

2.1. Griego

En esta lengua existe la construcción de *'anablépō* con *'oráo*, pero en subordinación, no con parataxis como en el semítico, p.e., en Platón *'exaifnēs 'anablépsas 'ideîn*³¹; pero no hemos encontrado ningún ejemplo en los clásicos que una *'anablépō* con *'ideîn* por medio del *kaí*.

La construcción semitizante se encuentra con frecuencia en el griego de la LXX, p.e. Gn 33,1; Ex 14,10,10; Dn 8,3. Pero se trata de un reflejo directo de traducción semítica sobre el griego de la Koiné³². En el NT tenemos un ejemplo bastante cercano a esta construcción en Lc 21,1 *'anablépsas dē 'eiden*³³; en Lc 6,20 leemos *ēpáras toūs 'ofthalmouīs 'autoū 'eis mathētās 'autoū 'élegen*; lo mismo en Lc 16,23; más claros ejemplos en Jn 4,35: *'epárate toūs 'ofthalmouīs 'ymōn kai theásasthe*; Jn 6,5: *'epáras 'oūn toūs 'ofthalmouīs 'o Iēsoūs kai theasámenos*; Jn 11,41: *'o dē Iēsoūs 'ēren toūs 'ofthalmouīs 'anō kai 'eípen*; cf Jn 17,1.

F. Josefo usa también una expresión similar con *'anablépō*³⁴, pero no con *'aíró*³⁵ ni con *'epaíró*³⁶.

25. N. Slouszch, *Thesaurus of Phoenician Inscriptions*. Tal Aviv 1942, p. 52, insc. 35, lín. 4.

26. H. Donner-W. Röllig, *Kanaanäische und Aramäische Inschriften*, I. Wiesbaden 1971, p. 2., n° 10, lín. 10-11.

27. H. Donner-W. Röllig, *op. cit.*, p. 13, n° 60, lín. 5.

28. R.S. Tombback, *A Comparative Semitic Lexicon of the Phoenician and Punic Languages* (SBL Dissertation Series, n. 32). Missoula, Mont. 1978, pp. 221-223, da cuatro acepciones; Mª J. Fuentes Estañol, *Vocabulario Fenicio* (Biblioteca Fenicia, vol. I). Barcelona 1980, p. 182, da tres acepciones.

29. H. Donner-W. Röllig, *Kanaanäische und Aramäische Inschriften*, vol. III. Wiesbaden 1971, p. 17.

30. A. Lemaire, *Inscriptions hébraïques*, t. I *Les Ostraca*. Paris 1977; D. Pardee, *Handbook of Ancient Hebrew Letters. A Study Edition*. Missoula, Mont. 1982; S. Moscati, *L'Epigrafia ebraica antica 1935-1950*. Roma 1951.

31. Platón, *Pol.* X 621 B; cf. D.F. Astius, *Lexicon Platonicum sive vocum Platoniarum Index*, vol. I. Nueva York 1969, p. 137.

32. Se pueden ver todos los ejemplos reunidos por E. Hath-H.A. Redpath, *A Concordance to the Septuagint and the other Greek Versions of the Old Testament (including the Apocryphal books)*, vol. I. Graz 1954 (Oxford 1897), p. 73.

33. H. Bachmann-W.A. Slaby, *Computer-Konkordanz zum Novum Testamentum Graece von Nestle-Aland 26. Auflage und zum Greek New Testament 3rd. edition*. Berlin-Nueva York 1980, col. 117s, 1423-1425.

34. Cf. los textos en K.H. Rengstorf, *A Complete Concordance to Flavius Josephus*, vol. I. Leiden 1973, p. 83.

35. K.H. Rengstorf, *op. cit.*, p. 37.

36. K.H. Rengstorf, *op. cit.*, vol. II. Leiden 1975, p. 323s.

Sin duda que donde más ejemplos se pueden encontrar es en la LXX: cf Gn 13,10, 2 Re 18,24; 1 Cr 21,16 (con 'epairò); Gn 13,14; 18,2; 22,4,13; 24,63,64; 31,12; 32,1; 33,1; 37,25; 43,29; Ex 13,10; Dt 3,27; Jos 5,12; Jue 19,17; 1 Re 14,27; Zac 5,5; Is 40,26 (con 'anablépò y 'ofthalmós); pero los más significativos son: Dn 8,3; Gn 33,5.

2.2 Latin

No es una expresión que se repita mucho; sí que se constata frecuentemente *levare oculos*: Ez 33,25; Sal 120,1; 122,1; Dn 4,31; Is 37,23; Gn 13,14; Is 40,26; 1 Cr 21,16; Lc 18,13.

Los ejemplos más significativos son: Gn 13,14: *Leva oculos tuos et vide*; 1 Cr 21,16: *Levansque David oculos suos vidit angelum Domini*; Lc 18,13: *Levavit oculos suos et vidit*; pero el ejemplo más clarificador del clisé semítico lo encontramos en Jn 4,35: *Ecce, dico vobis, levate oculos vestros et videte regiones*.

Pero no aparece esta expresión en el latín clásico, al menos entre los contextos que publica el *Thesaurus*³⁷.

3. La raíz *ns'* en hebreo

3.1. En el hebreo bíblico

Esta raíz en el hebreo bíblico ha sido convenientemente estudiada por los gramáticos tradicionales, p.e., C. Brockelmann³⁸, W. Gesenius-E. Kautzsch³⁹, H. Bauer-P. Leander⁴⁰, P. Joüon⁴¹, y por los lexicógrafos, p.e., F. Zorell⁴², F. Brown-S. R. Driver-C. A. Briggs⁴³, L. Koehler-W. Baumgartner⁴⁴. Pero desconocemos que haya alguna monografía sobre un término cuya frecuencia es considerable en la Biblia Hebraica (aparece unas 600 veces) y cuya polivalencia semántica es tan variada. La mayor parte de las veces aparece en la forma *qal*; pero también se registra en las formas *nifal*, *piel* y *hitpa'el*.

Ciñéndonos solamente a la forma *qal*, que es con la que aparece el sintagma *ns'* *ʿnyym*, se pueden señalar no menos de 17 significados⁴⁵ según Koehler-Baumgartner; pero en el n.º 7, en el que cita *násá'* *'eynayim*; solamente aduce un caso (Gn 13,10), al que proporciona el significado de: "aufblicken, hinsehen"; "raise one's eyes to, glance towards". Este hecho nos ha llevado a controlar el resto de los casos en que aparece dicho sintagma, habiéndolo constatado en las siguientes citas: Gn 13,10, 14; 18,2; 22,4, 13; 24,63, 64; 31,10, 12; 33,1, 5; 37,25; 39,7; 44,29; Ex 13,10; Nm 24,2; Dt 3,27; 4,19; Jos 5,13; Jue 19,17; 1 Sm 6,13; 2 Sm 13,34; 2 Sm 18,24; 2 Re 19,22; Is 37,23; Is 40,26; 49,18; 51,6; 60,4; Jr 3,2; 13,20; Ez 8,5; 18,6, 12, 15; 23,27; 33,25; Zac 2,1; 2,5; 5,1, 5, 9; 6,1; Sal 121,1; 123,1; Job 2,12; Dn 8,3; 10,5; 1 Cr 21,16.

37. *Thesaurus Linguae Latinae*. Leipzig 1956-1979, vol. VII, col. 1232.

38. C. Brockelmann, *Semitische Sprachwissenschaft*. Leipzig 1906, pp. 138-140, n.º 213 (cf. n.º 102); id., *Grundriss der vergleichenden Grammatik der semitischen Sprachen*, I-II. Berlin 1907-1912, pp. 595ss.

39. W. Gesenius-E. Kautzsch-A.E. Cowley, *Gesenius' Hebrew Grammar*. Oxford 1910 (reimp. 1966), p. 81, § 23i; p. 173, § 66c; p. 217, § 76b.

40. H. Bauer-P. Leander-P. Kahle, *Historische Grammatik der Hebräischen Sprache des Alten Testaments*. Darmstadt 1965 (Halle 1922), pp. 612y, 441c.

41. P. Joüon, *Grammaire de l'Hébreu Biblique*. Roma 1947, p. 142, § 72h; p. 157, § 78e.

42. F. Zorell, *Lexicon Hebraicum et Aramaicum Veteris Testamenti*. Roma 1957, pp. 533-535.

43. F. Brown-S.R. Driver-C.A. Briggs, *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*. Oxford 1907 (reimpr. 1966), pp. 669-672.

44. L. Koehler-W. Baumgartner, *Lexicon in Veteris Testamenti Libros*. Leiden 1958, pp. 635-638.

45. Al menos así figura en el análisis semántico del léxico de Koehler-W. Baumgartner, *op. cit.*, p. 635s.

Aparece, pues, en los tres grandes bloques de la literatura bíblica, en Pentateuco, Profetas y Hagiógrafos. Pero inmediatamente se delata qué libros bíblicos tienen predilección por esta fórmula estereotipada: Génesis (14 veces), Isaías (5 vec.), Ezequiel (6 vec.), Zacarías (6 veces).

Si se analizan los fragmentos dentro de cada una de las Fuentes del Pentateuco, atendida la distribución de Eissfeldt⁴⁶: "Laienquelle" (Gn 13,10, 14; 18,2); Elohista (Gn 22,4, 13; 33,5); Yahwista (Gn 24,63, 64; 33,1; 37,25; 39,7; 44,29; Ex 14,10; Nm 24,2; Jos 5,13); Deuteronomista (Dt 3,27; 4,19); teniendo en cuenta que la Laienquelle no ha tenido aceptación y que lo que Eissfeldt atribuye a L(aienquelle) otros lo atribuyen a J (Yahwista)⁴⁷, obtendríamos los siguientes datos: J con 12 textos, E con 5 textos, D con 2 textos. Es notable la expresión ns' cynm en la pluma de J.

Se puede concluir que en el hebreo bíblico el sintagma ns' cynm tiene carta de naturaleza prevalente en la más antigua fuente J, que es aceptado por E, pero que se va reduciendo su uso a medida que va disminuyendo la antigüedad, puesto que en D solamente aparece dos veces y ninguna en P (Priesterkodex).

Respecto a la otra literatura bíblica que transmite dicho sintagma, se puede constatar que es expresión favorita profética (Is 5 vec., Jr 2, Ez 6, Zac 6), pero que disminuye drásticamente en la literatura hagiográfica (Sal 2 vec., Job 1, Dn 2, I Cr 1).

En el arameo bíblico dicha expresión no se registra, pues solamente la constata Dn 8,3 y 10,5, que son de la parte hebrea.

3.2 En el hebreo postbíblico

No parece que la expresión ns' cynm haya sido empleada en el hebreo postbíblico, si nos atenemos a los léxicos⁴⁸; en la Mišna se encuentra raramente y por referencia seguramente al clisé bíblico, p. e., en M *Taanit* 4,8 *bhwr s' n' cynk wr'h mh 'th bwrr lk*⁴⁹.

En la Mekilta⁵⁰ aparece en 20,4 (*Yitro* 2,6), pero como reminiscencia del texto bíblico: *wpn ts' cynk hšmym*. También se encuentra en *Bešallah* 5,2 (17,14): *b'brhm mh hw' 'wmr s' n' cynk wr'h mn hmqwm 'sr 'th šm špwnh wngbh wqdmh wymh*; allí se vuelve a repetir en el mismo contexto dos veces, lo que por supuesto no es otra cosa que una cita bíblica. Y ya no se vuelve a constatar en otros lugares.

4. La tradición aramea

4.1 Arameo antiguo

Ni Segert, ni Degen encuentran en sus tratados esta expresión, y por tanto no la analizan⁵¹, así como tampoco se constata en ya'údico⁵²; todo ello no se debe a que no existiese, sino quizá a la parquedad de textos

46. O. Eissfeldt, *Hexateuch-Synopse*. Darmstadt 1962, pp. 1*-253*.

47. P.F. Ellis, *Los hombres y el mensaje del Antiguo Testamento*. Santander 1970, esquema general en pp. 72ss.

48. J. Levy, *Wörterbuch über die Talmudim und Midraschim*, vol. III. Darmstadt, pp. 446-448; no aporta ningún ejemplo, ni siquiera entre las acepciones (3 en *qal*, 7 en *hif'il*) cita algún significado próximo a tal sintagma; tampoco J. Buxtorf, *Lexicon Chaldaicum, talmudicum et rabbinicum*. Hildesheim-Nueva York 1977 (Basilea 1639), col. 1398-1400, cita ejemplos ni significados.

49. Es el único ejemplo que hemos observado en C.Y. Kasovsky, *Thesaurus Mishnae, Concordantiae Verborum quae in sex Mishnae ordinibus referuntur*, t. III. Tel Aviv 1967, p. 1233.

50. B. Kosovsky, *Otzar Leshon Hatanna'im. Concordantiae Verborum quae in Mechilta d'Rabbi Ismael reperiuntur*, t. III. Jerusalén 1966, p. 914.

51. S. Segert, *Altaramäische Grammatik*. Leipzig 1975; R. Degen, *Altaramäische Grammatik der Inschriften des 10. -8. Jh. v. Chr.* Wiesbaden 1969.

52. P.E. Dion, *La Langue de Ya'udi*, Waterloo, Ont. 1974.

en que se nos ha transmitido el arameo primitivo; no obstante, quizá se pudiera colegir que no existió tal expresión, al menos por el argumento del silencio de los textos.

4.2. Arameo egipcio

Ningún ejemplo se constata con *tl' - tlh cynym*, cuyo verbo (*tlh*) ni siquiera aparece en todo el vocabulario recogido por A. Cowley⁵³, ni por E. G. Kraeling⁵⁴. Tampoco el sintagma *zqp cynym* aparece en ninguno de los 85 textos publicados por Cowley. Solamente se constata en los textos de Cowley el término *sbl* (inscripciones de Behistun, novela de Aḥiqar)⁵⁵; pero en ningún caso (ni en Behistun, ni en Aḥiqar) se usa en el sintagma "levantar los ojos".

Ninguna de estas tres raíces *tlh - zqp - sbl* aparece tampoco en los análisis del arameo egipcio realizados por P. Leander⁵⁶. Sí aparece *ns'* en Driver, cuando entre los documentos egipcios publicados constata la carta 2,4⁵⁷, pero en el sentido de "tomar posesión de", y no en el de "levantar los ojos"; en cambio, las otras dos raíces *sbl, tlh-tl'*, no se constatan.

4.3. Textos de conjuro

Entre los 72 textos de conjuro o encantamientos publicados por Isbell⁵⁸, en el texto 66,4 aparece en hebreo la raíz *ns'*, pero solamente hace referencia a la bendición sacerdotal (Nm 6,24-26), que cita textualmente, y que aunque tiene un precedente o parecido con nuestro sintagma, su tenor es diferente y no se puede aducir como paralelo. La raíz *tlh* aparece en el texto 52,5, pero no significa "levantar" (de ningún modo los ojos), sino simplemente "colgar". La raíz *sbl* no aparece en ninguno de los textos.

4.4. Arameo de Qumrán

De los distintos vocablos que en el arameo traducen "levantar los ojos", tampoco en Qumrán tenemos apenas ejemplos. *zqp* aparece en una colección de fragmentos, cuyo texto ha sido transcrito por Milik y publicado en la colección DJD⁵⁹ que corresponde a 1Q65. Piensa su editor que puede referirse a una descripción de batalla. En él encontramos el pl. *zqpyñ*, en el sentido de levantar o suspender, que también pudiera significar "crucificar"⁶⁰; en ningún caso se podría referir a "levantar los ojos". La raíz *sbl* no la hemos constatado en el léxico qumránico, y la raíz *tlh* solamente aparece con el sentido de "blandir una lanza" (*ylth*) en el TgJob 39,23 (cols. 33, 22-23).

53. A. Cowley, *Aramaic Papyri of the Fifth Century B.C.* Oxford 1923 (Osnabrück 1967).

54. E.G. Kraeling, *The Brooklyn Museum Aramaic Papyri. New Documents of the Fifth Century B.C. from the Jewish Colony at Elephantine.* New Haven 1953 (Londres 1969), p. 318.

55. Behistun 63; Aḥiqar 73, 74, 205.

56. P. Leander, *Laut- und Formenlehre des Aegyptisch-Aramäischen.* Hildesheim 1966.

57. S.R. Driver, *Aramaic Documents of the Fifth Century B.C.* Oxford 1957.

58. C.D. Isbell, *Corpus of the Aramaic Incantation Bowls*, (SBL Dissertation Series 17). Missoula, Mont. 1975, nº 532.

59. D. Barthélemy-J.T. Milik, *Discoveries in the Judaean Desert. I.* Oxford 1955, pp. 147-148, pl. XXXV.

60. El texto es muy fragmentario, de 3 lin., y es difícil interpretarlo.

4.5. Arameo targúmico⁶¹

Aunque no todos sus textos han sido publicados críticamente, no obstante es el arameo que mejor puede ser analizado en la actualidad, aun cuando la dificultad es no pequeña al carecer de léxicos⁶² y de concordancias⁶³.

Hemos recogido todos los textos de traducción del TH y el sistema propio adoptado por cada uno de los Targumim, y los hemos puesto a modo de sinopsis, para que pueda aparecer a simple vista el sistema adoptado por cada uno de los Meturgemanim.

De los datos que se pueden recabar, y especialmente de cómo interpretan el verbo *ns'*, puede dar una idea el siguiente esquema:

	N	NM	Sam 1	Sam 2	TO	TJI	TH
Gn 13,10	<i>nfl</i>		<i>tl'</i>	<i>sbl</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 13,14	<i>fwl</i>		<i>tly</i>	<i>sbl</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>s'</i>
Gn 18,2	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tl'</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 22,13	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tl'</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 22,4	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>sbl</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 24,63	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tl'</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 24,64	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tlh</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 31,10	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tlh</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 31,12	<i>tl-fwl</i>		<i>tly</i>	<i>sbl</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>s'</i>
Gn 33,5	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tl'</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 37,25	<i>nfl</i>		<i>tlw</i>	<i>tlw</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ys'</i>
Gn 39,7	<i>nfl</i>	<i>tlh</i>	<i>tl'</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ns'</i>	
Ex 14,10	<i>nfl</i>		<i>tlh</i>	<i>tl'</i>	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ns'</i>
Nm 24,2	<i>fwl</i>		<i>tly</i>	Ø	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ns'</i>
Dt 4,19	<i>tlh</i>	<i>sbl</i>	<i>tly</i>	Ø	<i>zqp</i>	<i>tlh</i>	<i>ns'</i>
DT 3,27	<i>fwl</i>		<i>tly</i>	Ø	<i>zqp</i>	<i>zqp</i>	<i>ns'</i>
	Sperber		Lagarde		TH		
Jos 5,13	<i>zqp</i>		<i>zqp</i>		<i>ns'</i>		
Jue 19,17	<i>zqp</i>		<i>zqp</i>		<i>ns'</i>		

El resto de los casos es uniforme, el arameo traduce automáticamente tanto en Profetas como en Hagiógrafos *ns'* por *zqp*.

CONCLUSIONES

- 1) El sintagma *ns'* *synym* aparece con carta de naturaleza en el semítico común; se constata en acadio y en ugarítico, pero no aparece en las fuentes que se nos han transmitido tanto en fenicio como en púnico.
- 2) Este sintagma tiene amplio eco en el hebreo bíblico, prevalentemente en el estadio más antiguo de la lengua.

61. Las siglas que empleamos son las siguientes: N (= Neofiti), NM (= Neofiti en margen), Sam 1 (Ms. Or. 7562 del Museo Británico), Sam 2 (Ms. 3 de la Sinagoga de Nablus); los textos samaritanos tal como han sido publicados por A. Tal., *The Samaritan Targum of the Pentateuch. A Critical Edition*, I/II. Tel Aviv 1980/1981; TO (= Targum Onqelos) de la edición de A. Sperber; TJI (= Targum Pseudo-Jonatán) de la edición de D. Rieder; TJIH (= Targum Fragmentario) de la edición de M. Klein; TH (= Maqor) de Kittel-Kahle.

62. A pesar de los diccionarios de Dalman, Jastrow, Levy y Krupnik-Silbermann.

63. Solamente se dispone de las concordancias de Brederék y Kasovski para el TO, y de Van Zijl para Isaias.

3) De las 49 veces que se constata en textos bíblicos, la mayor frecuencia de textos pertenece a la fuente J (y L), siguiendo las fuentes E, D, y no aparece en la fuente P.

4) Los Profetas (Is, Ez, Zac y Jr) lo emplean con moderada frecuencia y los libros históricos antiguos son muy parcos en su uso.

5) A medida que avanza la literatura bíblica, va desapareciendo su uso, y se reduce a su mínima expresión: en el Pentateuco su uso es intenso, en Profetas es menor, y en Hagiógrafos tiene un empleo insignificante.

6) En el hebreo postbíblico prácticamente desaparece su uso y solamente se emplea en citas bíblicas o glosas de las mismas.

7) Las fuentes arameas más antiguas (p.e., en ya'údico) no lo constatan.

8) Las fuentes targúmicas muestran cuatro direcciones en su traducción: N traduce por *nll*, el TgSam lo hace con *llh-tl'*, pero también con *sbl*, mientras que TO y TJI han uniformado con *zqp*, con una única excepción en TJI que emplea *llh*.

9) El N probablemente en Dt 4,19 muestra una contaminación lingüística, pues toma (el único caso targúmico que se da) la traducción del TgSam: N *llh*, NM *sbl*, Sam 1 *lly*, Sam 2 \emptyset , TO *zqp*, TJI *llh*, TH *ns'*.

10) La tradición targúmica de Profetas y Hagiógrafos está uniformada, y solamente emplea la forma *zqp*; al menos en las ediciones de los textos de que disponemos en la actualidad.

11) La tradición targúmica se muestra como la base fundamental para el estudio de la evolución diacrónica del arameo; pero, a su vez, aparece como un punto de confluencia de todas las tradiciones. Esto daría pie a la siguiente hipótesis: la tradición targúmica —aunque haya podido ser uniformada en la edición definitiva de los textos— representa la confluencia de una extensa gama dialectal aramaica, o simplemente es una suma de muchos estadios diacrónicos.

Sinopsis targúmica

בראשית יג, י

נ'	ונטל לוט ית עיננוי	וחזא	ית כל	מישר	ירדנא	ארום
נ' 1		וחזא	יתית כל	משריה	דלורדנה	והא
שמ' 1	ותלא לוט ית עיננוי	וחזא	ית כל	מישר	ירדנה	הלא
שמ' 2	וסבל לוט ית עיננוי	וחזא	ית כל	משוחת	ירדנה	הלא
ת"א	וזקף לוט ית עינוהי	וחזא	ית כל	מישר	ירדנא	ארי
ת"י 1	וזקף לוט ית עיננוי	לזנו	וחמא ית כל	מישר	ירדנא	ארום
ת"י 2						
מק'	וישא לוט את עיננוי	וירא	את כל	ככר	הירדן	כי

נ'	כלה	בית שקה:
נ' 1	כלה אתר	בית משקוי:
שמ' 1	כלה	משקה:
שמ' 2	כלה	משקי:
ת"א	כוליה	בית שקיא:
ת"י 1	כוליה	בית שקיא:
ת"י 2		
מק'	כלה	משקה:

בראשית יג, יד

נ'	וממרה דיניי	אמר לאברהם מן דאתפרש	לוט מן לוותה	טול כען
נ' 1				
שמ' 1	ויהוה	אמר לאברהם בתר הפקד	לוט מן עמה	תלי שבי
שמ' 2	ויהוה	אמר לאברהם בתר מפרקות	לוט מן עליו	סבל שוי
ת"א	ויני	אמר לאברם בתר דאתפרש	לוט מעימיה	זקוף כען
ת"י 1	וה'	אמר לאברם בתר דאיתפרש	לוט מיניה	זקוף כדון
ת"י 2				
מק'	ויהוה	אמר אל אברם אחרי הפרד	לוט מעמו	שא נא

נ'	עיניך וחמי מן אתרא דאת תמן	לצפונה ולדרומה ומדנחה ומערבה:
נ' 1	דאת בגוה	צפונה ומדנחה ודרמוה ומערבה:
שמ' 1	עיניך וחזי מן אתרה דאתה תמן	צפונה ודרומה ומדנעה ומערבה:
שמ' 2	עיניך וחזי מן אתרה דאת תמן	צפונה ולדרומה ולמדנעה ולמערבה:

ת"י 1	עינך ותיחמלי מן אתרא דאנת תמן	לציפונא ולדרומא ולמדינחא ולמערבא:
ת"י 2		
ת"א	עינך וחזי	לציפונא ולדרומא ולמדינחא ולמערבא:
מק'	עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפנה ונגבה וקדמה וימה:	

בראשית יח, ב

נ'	ונטל עיינוהי	וחמא והא תלתא מלאכין בדמות גברין קיימין עלוי
נ' 1		מעתידין מעלווי
שמ' 1	ותלה עיניו	וחזה ואה תלתא אנושים
שמ' 2	ותלא עיניו	וחזה והא תלתא גברים
ת"י 1	וזקף עינוי	וחמא והא תלתא מלאכין בדמות גוברין קיימין קומוי
ת"י 2		
ת"א	וזקף עינוהי	וחזא והא תלתא גברין
מק'	וישא עיניו	וירא והנה שלשה אנשים

בראשית כב, יג

נ'	ונטל אברהם ית עינוי	וחמה והא דכר	חד באלנא	(מסבך) בקרנוי
נ' 1				מסבך בקרנוי
שמ' 1	ותלה אברהם ית עינוי	וחזה ואה דכר	אחד אחד	בסבך בקרנוי
שמ' 2	ותלא אברהם ית עיניה	וחזה והא נקי	חד אחיד	בעקוף בעטלפיו
ת"י 1	וזקף אברהם ית עינוי	וחזא והא דיכרא	חד	
				דאיתברי ביני שימשתא דשיכלול עלמא רחיד ברחישותא דאילנא בקרנוי
ת"א	וזקף אברהם ית עינוהי	בחר אלין וחזא	והא דכרא אחיד	באלנא בקרנוהי
מק'	וישא אברהם את עינוי	וירא	והנה איל אחר נאחז	בסבך בקרנוי

בראשית כב, ד

נ'	ביומא תליתיה	ונטל אברהם ית עיינוי	וחמה ית אתרה	מן רחיק:
נ' 1	תליתאה			מרחיק:
שמ' 1	ביומא תליתאה	ותלה אברהם ית עינוי	וחזה ית אתרה	מרחיק:
שמ' 2	ביומא תליתיה	וסכל אברהם ית עינוי	וחזה ית אתרה	מרחיק:
ת"א	ביומא תליתאה	וזקף אברהם ית עינוהי	וחזא ית אתרא	מרחיק:
ת"י 1	ביומא תליתאה	וזקף אברהם ית עינוי	וחמא	
				ענן איקרא קטיר על טוורא ואשתמודעיה
				מן רחיק:

ת"י 2
מק' ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחק:

בראשית כד, סג

נ'	ונפק יצחק למצלווייה באפיה ברא	לעדוני	רמשא
נ' 1		לעדן	
שמ' 1	ונפק יצחק למצלאה	בברה לפנאי	רמש
שמ' 2	ופק יצחק למצלאה	לעדן	רמש
ת"א	ונפק יצחק לצלאה	בחקלא	רמשא
ת"י 1	ונפק יצחק לצלאה	באנפי ברא לעידוני	רמשא
ת"י 2			
מק'	ויצא יצחק לשוח	בצדה לפנות	ערב

נ'	ונטל עיינוי	וחמה	והא גמלין אתין:
נ' 1			
שמ' 1	ותלה עיניו	וחזה	והא גמליה אתים:
שמ' 2	ותלא עיניו	וחזה	והא גמליה אתים:
ת"א	וזקף עינוהי	וחזא	והא גמליא אתן:
ת"י 1	וזקף עינוהי	וחמא	והא גמליא אתניין:
ת"י 2			
מק'	וישא עיניו	וירא	והנה גמלים באים:

בראשית כד, סד

נ'	ונטלת רבקה ית עיניה	וחמת ית יצחק	וארכנת מעלוי	גמלא :
נ' 1				
שמ' 1	ותלת רבקה ית עיניה	וחזת ית יצחק	וגענת מן על	גמלה :
שמ' 2	ותלת רבקה ית עיניה	ועמת ית יצחק	וגענת מעל	גמלה :
ת"א	וזקפת רבקה ית עינהא	וחזת ית יצחק	ואתרכינת מעל	גמלא :
ת"י 1	וזקפת רבקה ית עינהא	וחמת ית יצחק	ואתרכינת מעל	גמלא :
ת"י 2				
מק'	ותשא רבקה את עיניה	וירא את יצחק	ותפל מעל	הגמל :

בראשית לא, י

נ'	והוה בשעתא דאתיחמת ענא	ונטלת עייני	וחמת	בחלמא	והא
נ' 1	בשעת יחמות ענה			בחלמא	והא

שמי' 1	והוה בזבן	אתיחם	עאנה	תלית עינני	וחזית	בחלם	ואה
שמי' 2	והוה בזבן	יחמות	עאנה	ותלית עינני	וחזית	בחלומה	ואה
ת"א	והוה בעדן	דאתיחמא	ענא	וזקפית עינני	וחזית	בחלמא	ואה
ת"י 1	והוה בעידן	דאתיחמא	ענא	וזקפית עינני	וחמית	בחלמא	ואה
ת"י 2							
מק'	ויהי בעת	יחם	הצאן	ואשא	עינני	וארא	בחלום והנה

בראשית לג, א

נ'	ונטל יעקב	ית עיינוי	וחמא	והא עשו	אתי	ועמה	ארבע	מאה	דגוברין
נ' 1	יעקוב								
שמי' 1	ותלה יעקב	עינני	וחזה	והא עשו	אתי	ועמה	ארבע	מון	גבר
שמי' 2	ותלא יעקב	עינני	ועמה	והא עשו	אתי	ועמה	ארבע	מואן	גבר
ת"א	וזקף יעקב	עינוהי	וחזא	והא עשו	אתי	ועמיה	ארבע	מאה	גברא
ת"י 1	וזקף יעקב	ית עינני	וחמא	והא עשו	אתי	ועימיה	ארבע	מאה	גוברין
ת"י 2									
מק'	וישא יעקב	עינני	וירא	והנה עשו	בא	ועמו	ארבע	מאות	איש

בראשית לג, יב

נ'	ואמר טל	כען עיינך	וחמי	כל גדיא	דסלקין	על ענה	קרוחין	
נ' 1	טול			דכריא		כל ענה		
שמי' 1	ואמר תלי	שבי עיינך	וחזי	ית כל	חרפיה	דראמים	על עאנה	קרוים
שמי' 2	ואמר סבל	שוי עיינך	וחזה	ית כלול	ערפיה	עלוליה	עניה	ערפליטין
ת"א	ואמר זקוף	כען עיינך	וחזי	כל תישא	דסלקין	על ענא	רגולין	
ת"י 1	ואמר זקוף	כדון עיינך	וחמי	כל ברחיא	דסלקין	על ענא	שומא	בר
				ברגליהון		וקרוחין		
מק'	ויאמר שא	נא	עיינך	וראה	כל העתדים	העלים	על הצאן	עקדים

בראשית לג, ה

נ'	ונטל	ית עוונני	וחמה	ית נשיא	וית	טפליא	ואמר	מה	אינון	אילין
נ' 1										
שמי' 1	ותלה	עינני	וחזה	ית נשיה	וית	ילידיה	ואמר	מן	אלין	
שמי' 2	ותלא	עינני	וחזה	ית נשיה	וית	ילידיה	ואמר	מן	אהן	
ת"א	וזקף	עינוהי	וחזא	ית נשיא	וית	בניא	ואמר	מן	אלין	

וזקף ית עינבי וחמא ית נשיא וית ריביא ואמר מאן אילין 1 ת"י

2 ת"י

וישא את עינבו וירא את הנשים ואת הילדים ויאמר מי אלה 1 מק'

בראשית לז, כה

ויתבו למיכל לחם ונטלו עייניהון וחמון והא סיעא דסרקין 1 נ'

ויעיינהון דסרקין דסרקעין 1 נ'

ויתבו למיכל לחם ותלו עיניון וחזו והא סיעה ישמעאלים 1 שמ'

ותבו למיכל מזון ותלו עיניון וחזו והא סיעת ישמעאלאי 2 שמ'

ואסחרו למיכל לחמא וזקפו עיניהון וחזו והא שידת ערבאי ת"א

וחזרו למיכול לחמא וזקפו עיניהון וחמון והא סיעא דערבאין 1 ת"י

סיעת דסריקין 2 ת"י

וישבו לאכל לחם וישאו עיניהם ויראו והנה ארחת ישמעאלים 1 מק'

בראשית לט, ז

והוה בתר פתגמיה האלין ונטלת אתתיה דרבוני ית עיינה לוות יוסף 1 נ'

1 נ'

והוה בתר ממלליה אלין ותלת אתת רבה ית עיינה ליד יוסף 1 שמ'

והוה בתר ממלליה האלין ותלת אתת רבנה ית עיינה ליוסף 2 שמ'

והוה בתר פתגמיה האלין וזקפת איתת רבוניה ית עיינהא ביוסף ת"א

והוה בתר פיתגמיה האלין וזקפת איתת ריבוניה ית עיינה ביוסף 1 ת"י

2 ת"י

ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיינה אל יוסף 1 מק'

בראשית מג, כט

ונטל עיינבו וחמא ית בנימן אחוי ברה דאמה ואמר הדין אחוכון 1 נ'

1 נ'

ותלה עינבו וחזה ית בנימים אחיו בר אמה ואמר הדין אחוכון 1 שמ'

וסבל עינבו וצפה ית בנימים אחוה בר אמה ואמר הדה אחוכון 2 שמ'

וזקף עיינוהי וחזא ית בנימן אחוהי בר אימיה ואמר הדין אחוכון ת"א

וזקף ית עניו וחמא ית בנימין אחוי בר אימיה ואמר הדין אחוכון 1 ת"י

2 ת"י

וישא עינבו וירא את בנימין אחיו בן אמו ויאמר הזה אחיכם 1 מק'

שמות יד, י

נ'	ופרעה קרב ונטלו בני ישראל ית עיניהון והא מצראי נטלין
נ' 1	ופרעה קרב נכסין לבעיל צפון
שמ' 1	ופרעה הקרב ותלו בני ישראל ית עיניון וחזו ואה מצראי נטלים
שמ' 2	ופרעה אתקרב ותלו ברי ישראל ית עיניון וצפו והא מצראי נטלים
ת"א	ופרעה קריב וזקפו-בני ישראל ית עיניהון והא מצראי נטלין
ת"י 1	ופרעה חמא טעות צפון משתיזב וקריב קדמוי קרבנין וזקפו בני ישראל ית עיניהון והא מצראי נטלין
ת"י 2	ופרעה קריב למיתי וזקפו בני ישראל ית עיניהון והא מצראי נטלין
מק'	ופרעה הקריב וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נסע

במדבר כד, ב

נ'	ונטל בלעם ית עיינוי וחמה ית ישראל שרין לטכסיהון
נ' 1	שרן לטקסיהון
שמ' 1	ותלה בלעם ית עיניו וחזה ית ישראל שרי לשבטין
שמ' 2	ותלא בלעם ית חזותיה ועגל ית ישראל שרי לשבטה
ת"א	וזקף בלעם ית עינוהי וחזא ית ישראל שרן לשבטזיהי
ת"י 1	וזקף בלעם ית עינוי וחמא ית ישראל שריין לשבטיהון
מק'	וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שכן לשבטיו
מק'	

דברים ג, כז

נ'	סוק לריש רמתה וטול עייניך למערבה ולציפונא ולדרומה
נ' 1	מערבא וצפונא ודרומא
שמ' 1	סק לריש סכיתה ותלי עיניך מערבה וצפונה ודרומה
שמ' 2	
ת"א	סק לריש רמתא וזקוף עינך למערבא ולצפונא ולדרומא
ת"י 1	סוק לריש רמתא וזקף עינך למערבא ולצפונא ולדרומא
ת"י 2	
מק'	עלה ראש הפסגה ושא עיניך ימה וצפנה ותימנה

דברים ד, יט

נ'	דלא תתלון עייניכון לשמיא ותיחמון ית שמשא וית זהרא
נ' 1	ולא תסתכל עינך לשמיא ותחמי סיהרא
שמ' 1	ודלא תתלי עיניך לשומיה ותחזי ית שמשא וית זערה

	שמ' 2
ודלמא תזקוף עינך לשמיא ותחזי ית שמשא וית סיהרא	ת"א
ודלמא תיתלון עיניכון לצית שמיא ותחמון ית שמשא וית זיהרא	ת"י 1
	ת"י 2
ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח	מק'

יהושע ה, יג

והוה כד הוה יהושע ביריחו וזקף עינוהי וחזא והא גברא	ספרבר
והוה במיהוי יהושע ביריחו וזקף עינוהי וחזא והא גברא	לגרדי
ויהי בהיות יהושע ביריחו וישא עינו וירא והנה איש	מק'

שופטים יט, יז

וזקף עינוהי וחזא ית גברא דארח ברחובא דקרתא ואמר גברא	ספרבר
וזקף עינוהי וחזא ית גברא דארח ברחובא דקרצא ואמר גברא	לגרדי
וישא עינו וירא את האיש הארח ברחב העיר ויאמר האיש	מק'

שמואל א ו, יג

ובית שמש חצדין חצד חטין במישרא וזקפו ית עיניהון וחזו	ספרבר
ובית שמש חצדין חצד חטיין במישרא וזקפו ית עיניהון וחזו	לגרדי
ובית שמש קצרים קציר חטים בעמק וישאו את עיניהם ויראו	מק'

שמואל ב יג, לד

וערק אבשלום וזקף עולימא סכואה ית עינוהי וחזא והא עם סגי	ספרבר
וערק אבשלום וזקף עולימא סכואה ית עינוהי וחזא והא עם סגי	לגרדי
ויברח אבשלום וישא הנער הצפה את עינו וירא והנה עם רב	מק'

שמואל ב יח, כד

וזקף ית עינוהי וחזא והא גברא רהיט בלחודוהי	ספרבר
וזקף ית עינוהי וחזא והא גברא רהיט בלחודוהי	לגרדי
וישא את עינו וירא והנה איש רץ לבדו	מק'

מלכים ב יט, כב

ית מן חסידתא ועל מן אתררבתא וקדם מן ארימתא קלא וזקפתא	ספרבר
לרומא עינך	

לגרדי	ית מן חסיזתא ועל מו איתברכתא וקדם מן ארימתא קלא וזקפתא לרומא עינך
מק'	את מי חרפת וגדפת ועל מי הרלמות הרלמות קול ותשא מרום עיניך
ישעיה לז, כג	
ספרבר	וזקפתא לרומא עינך וארמתא מלין דלא כשרין קדם קדישא דישראל
לגרדי	וזקפתא לרומא עינך וארמת מילין דלא כשרן קדם קדישא דישראל
מק'	ותשא מרום עיניך אל קדוש ישראל
ישעיה מ, כו	
ספרבר	זקופו לרומא עיניכון וחזו למדחל קדם מן דברא אלין
לגרדי	זקופו לרומא עיניכון וחזו מן דברא אילין
מק'	שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה
ישעיה מט, יח	
ספרבר	זקופו ירושלם סחור סחור עינך וחזא כל בני עם גלותיך דמתכנשין
לגרדי	זקופו ירושלם סחור סחור עינך וחזא כל בני עם גלותיך דמתכנשין
מק'	שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו
ישעיה נא, ו	
ספרבר	זקופו לשמיא עיניכון ואסתכלו בארעא מלרע ארי שמיא כתננא
לגרדי	זקופו לשמיא עיניכון ואיסתכלו בארעא מלרע ארי שמיא כתננא
מק'	שאו לשמיים עיניכם והביטו אל הארץ מתחת כי שמים כעשן
ישעיה ס, ד	
ספרבר	זקופו ירושלם סחור סחור עינך וחזא כל בני עם גלותיך דמתכנשין
לגרדי	זקופי ירושלם סחור סחור עינך וחזא כל בני עם גלותיך דמתכנשין
מק'	שאי סביב עיניך וראי כלם נקבצו
ירמיה ג, ב	
ספרבר	זקופי עינך על נגדין וחזא איכה לא אתחברת ליך למפלח לטעותא
לגרדי	זקופי עינך על נגדין וחזא איכא לא איתחברת ליך למיפלח לטעותא
מק'	שאי עיניך על שפים וראי איפה לא שגלח

ירמיה יג, כ

ספרבר	זקופו עיניכוון וחזו דאתון מצפונא אן עמא דאתמסר לין
לגרדי	זקופו עיניכוון וחזו דאתן מציפונא אן עמא דאיתמסר לין
מק'	שאי עיניכם וראי הבאים מצפון איה הערר בתן לך

יחזקאל ח, ה

ספרבר	ואמר לי בר אדם זקוף כען עינך לאורח צפונא וזקפית עיני לאורח
לגרדי	ואמר לי בר אדם זקוף כען עינך לאורח ציפונא וזקפית עיני לאורח
מק'	ויאמר אלי בן אדם שא נא עיניך דרך צפונה ואשא עיני דרך

יחזקאל יח, ו

ספרבר	בטוריא לא פלח לטעותא ועינוהי לא זקף לפלחן טעות
לגרדי	בטוריא לא פלח לטעותא ועינוהי לא זקף לפולחן טעות
מק'	אל ההרים לא אכל ועינו לא נשא אל גלולי

יחזקאל יח, יב

ספרבר	ולפלחן טעותא זקף עינוהי תועיבא עבד
לגרדי	ולפולחן טעותא זקף עינוהי תועיבא עבד:
מק'	ואל הגלולים נשא עינו תועבה עשה

יחזקאל יח, טו

ספרבר	על טוריא לא פלח לטעותא ועינוהי לא זקף לפלחן טעות
לגרדי	על טוריא לא פלח לטעותא ועינוהי לא זקף לפולחן טעות
מק'	על ההרים לא אכל ועינו לא נשא אל גלולי

יחזקאל כג, כז

ספרבר	ולא תזקפין עינך להון וטעות מצראי לא תדכרין עוד:
לגרדי	ולא תזקפין עינך להון וטעות מצראי לא תדכרין עוד:
מק'	ולא תשאי עיניך אליהם ומצרים לא תזכרי עוד:

יחזקאל לג, כה

ספרבר	על דם זכי אתון אכלין ועיניכוון אתון זקפין לפלחן טעותכוון
לגרדי	על דם זכיי אתון אכלין ועיניכוון אתון זקפין לפולחן טעותכוון
מק'	על הדם תאכלו ועינכם תשאו אל גלולכם

זכריה ב, א

ספרבר וזקפית ית עיני וחזית והא ארבע מלכוון :
 לגרדי וזקפית ית עיני וחזית והא ארבע מלכין :
 מק' ואשא את עיני וארא והנה ארבע קרנות :

זכריה ב, ה

ספרבר וזקפית עיני וחזית והא גברא וכידיה חוט דמשחתא :
 לגרדי וזקפית עיני וחזית והא גברא וכידיה חוט דמשחא :
 מק' ואשא עיני וארא והנה איש וכידו חבל מדה :

זכריה ה, א

ספרבר ותבית וזקפית עיני וחזית והא מגלה פרחא :
 לגרדי ותבית וזקפית עיני וחזית והא מגילה פרחא :
 מק' ואשוב ואשא עיני ואראה והנה מגלה עפה :

זכריה ה, ה

ספרבר ונפק מלאכא דממליל עמי ואמר לי זקוף כען עינך וחזי
 לגרדי ונפק מלאכא דממליל עימי ואמר לי זקוף כען עינך וחזי
 מק' ויצא המלאך הדבר כי ויאמר אלי שא נא עיניך וראה

זכריה ה, ט

ספרבר וזקפית עיני וחזית והא תרתין מדינן גלין ועממין קלילין
 לגרדי וזקפית עיני וחזית והא תרתין מדינן גליין ועממין קלילין
 מק' ואשא עיני וארא והנה שתים נשים

זכריה ו, א

ספרבר ותבית וזקפית עיני וחזית והא ארבע רתיכיא נפקן
 לגרדי ותבית וזקפית עיני וחזית והא ארבע רתיכיא נפקן
 מק' ואשב ואשא עיני ואראה והנה ארבע מרכסות יצאות

תהלים קכא, א

לגרדי שירא דאתאמר על מסיקיין דתהומא אזקוף עיני לטוריא מן האן
 סמורא שירא דיתאמר על מסוקין דתהומיא אזקוף עיני לטוריא מהאן
 מק' שיר למעלות אשא עיני אל ההרים מאין

	תהלים קכג, א
שירא דאיתאמר על מסקיין דתהומא קדמך זקפית ית עיני דיתיב	לגרדי
שירא דיתאמר על מסוקין דתהומיא קדמך זקפית ית עיני דיתיב	סמורא
שיר המעלות אליך נשאתי את עיני הישבי	מק'

	איוב ב, יב
וזקפו ית עיניהון מן רחיק ולא אישתמודעוהי וארימו קליהון	לגרדי
וישאו את עיניהם מרחוק ולא הכירהו וישאו קולם	מק'

	דניאל ח, ג
ואשא עיני ואראה והנה איל אחד עמד לפני האכל ולו קרנים	מק'
	דניאל י, ה
וישא את עיני וארא והנה איש אחד לכוש בדים	מק'

	דברי הימים א כא, טז
וזקף דויד ית עינהי וחמא ית מלאכא דיהוה קאים ותליל	ספרבר
וזקף דויד ית עינהי וחמא ית מלאכא דיהוה קאים ותליל	לגרדי
וזקף דוד ית עינהי וחמא ית מלאכא די יי קאים ותליל	אורבינטי
וישא דויד ויר וירא את מלאך יהוה עמד	מק'